

Рецензия

от

проф. д-р Тенчо Колев, преподавател по Обща теория на правото в СУ „Св. Климент Охридски“,

определен със Заповед № РД 38-578/22.10.2013 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за вътрешен член и председател на Научно жури за провеждане на публична защита на докторанта Методи Александров Шамов на тема: „Социалната държава – теоретико-правно изследване“, за присъждане на научната и образователната степен „доктор по право“.

1. 1. Докторантът Методи Александров Шамов е роден на 10.08.1978 г. в гр. София. През 2004 г. завършва висше образование по специалност „право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със среден успех от курса на обучение Отличен (5.75) и среден успех от държавните изпити Отличен (5.67). От 2006 г. е редовен докторант в катедрата по „Теория и история на държавата и правото“ към ЮФ на СУ. Дисертационният труд е представен в срок, работата е обсъдена в катедрата и след успешно представяне е открита процедура за публична защита.

2. Работата е в обем на 158 страници, структурирана в увод, три глави и заключение, с включен списък на използваната научна литература и други източници.

Стилът на автора е добър, служи си свободно с научните понятия, показва познание на правната теория, теорията на държавата, конституционното право, трудовото право и осигурителното право.

Успешно са съчетани историческият и сравнително-правният подходи, както и методите на логически анализ и синтез. Научните тези са определени, свързани и обосновани.

Темата на труда е добре подбрана, актуална и неизследвана от теоретичното държавознание, поради което е определена новост в българската правна наука.

II. 1. Трудът е посветен на изключително актуалния днес проблем за същността на социалната държава и нейното проявление в съвременieto. Докторантът изследва този въпрос задълбочено, показвайки различни гледни точки (телеологична, ценностна, юридическа и социологическа) при обясняване на явлението социална държава. Следва да се отбележи, че този подход може да се определи като социологическо-аксиологичен и разширява традиционния научен анализ, което е съществен научен принос. Докторантът не се ограничава само до обобщаващо изследване на социалната държава, а извежда нейната същност на основата на социалните политики, техните цели и видове, дефинира социалните права от гл.т. на двете основни противоречия на съвременността: управляващи – управлявани и производители – потребители. Несъмнен принос в научното изследване на доктората представлява извеждането на принципите на социалната държава като легитимиращи основания за нейното съществуване, както и предлагането на модели на социалната държава като различни форми на нейното проявление. Така предметът на изследването получава завършен вид, като се включва и въпроса за практическото реализиране на социалната държава.

На основата на тази теоретична конструкция е структурирана работата, като докторантът успява да анализира отделните аспекти без да губи връзката между тях.

2. Глава първа е посветена на теоретичния анализ на причините за формирането на социалната държава. Разгледани са историческите предпоставки, които пораждат социалния въпрос, идеите за неговото решаване и тяхното практическо реализиране. Проследено е формирането и развитието на социалната държава като явление от социалната действителност. Тук научен принос представлява извеждането и определянето на понятието за социална държава чрез използването на функционалния подход. Социалната държава – сочи авторът, се представлява социална система, която осъществява определени функции по повод задоволяването на съществуващите потребности на своите граждани и посочените по-горе противоречия (с. 56).

Постигането на целите на всяка социална организация изисква наличието на две условия. От една страна, необходимо е да са налице осъществяването на дейности, обединени във функции и функционални звена, които да ги осъществяват. От друга страна, необходимо е дейностите да бъдат насочвани към постигане на целите. От тази гледна точка държавата представлява управлявана система, която има два аспекта на проявление – изработването на ръководни управленски решения (политики) и организиране и контрол върху изпълнението на приетите политики. Водеща роля, според автора, имат политиките, тъй като те координират дейностите в съответните функции и регулират поведението на индивидите в тяхното реализиране.

3. Този обоснован извод на докторанта предполага логически следващия проблем – същността на социалните политики и техните видове, който е изследван в Глава втора на труда.

Докторантът изследва същността на социалните политики и посочва техните легитимиращи основания, което представлява теоретичен принос. Така според автора социалните политики представляват управленски решения, осигуряващи необходимите условия за осъществяването на различни дейности, включени в социалната функция на държавата.

При анализа на социалните политики Методи Шамов разграничава три основни вида социални права – право на социална защита, право на социална сигурност и право на публични услуги (с. 73). Както пише авторът – социалните права се конструират чрез една правна позиция на титуляря, която включва притезателно субективно право и правно задължение и насрещна позиция на държавата, която включва правни задължения (с. 75). В този план правилно е отбелязан още един основен елемент на правното отношение социална държава – граждани, а именно задължението на последните да предоставят част от доходите си за осъществяване на социалните функции на държавата.

Докторантът обвързва съществуването на социалните политики с тяхната цел – осигуряването на основните социални права. В тази връзка са дефинирани понятията „социална защита“ , „социална сигурност“ и „публични услуги“ и са класифицирани социалните политики, осъществявани

от държавата. Политиките по социална защита се изразяват в протекция на държавата спрямо лицата, които си осигуряват доход чрез труд. Защитните политики организират охраняването на правото на труд като основно социално право. Политиките по социална сигурност са насочени към условия и дейности, необходими за оцеляването на индивида. Публичните услуги имат за цел да осигурят получаването на необходимите на обществото блага, които следва да са достъпни за всички членове на държавноорганизираното общество като образование, здравеопазване, култура.

4. Глава трета е озаглавена „Реализиране на социалните политики“ и в нея са изведени принципите на социалната държава, които я легитимират.

Легитимирането на държавните политики въобще и на социалните политики в частност, се изразява в тяхното обвързване с определена обществена ценност. Политиките като управленски решения, получават ценностен характер, целите и средствата, положени в тях стават социално оправдани.

Така авторът определя легитимирането на социалните политики, от една страна като задължение на всеки да участва в акумулирането на ресурсите за тяхното осъществяване и от друга страна – като механизъм на преразпределяне на ресурсите. От гледна точка на общата теория на държавата са изведени два принципа на социалната държава – съпричастност и солидарност.

Съпричастността се разглежда като едновременен израз на свободата и отговорността на индивида за гарантиране на социалните права, своята сигурност и съществуване, изразяващи се в участието в доставянето на финансов ресурс, който осигурява реализирането на политиките по защита на трудовите права и по социално осигуряване (с. 101).

Солидарността е дефинирана като възлагане на колективна отговорност върху общността за грижата за всеки неин член (с. 102). Заедно с това, авторът определя солидарността като динамична величина и извежда различните ѝ проявления – като отговорност за етносоциалната общност, като участие в акумулирането на средства и като солидарност в разпределението на блага (с. 107-108).

Като научен принос в тази част на изследването следва да се посочи направеният анализ на социалните политики в сравнително-правно

отношение и извеждането на три модела на социалната държава от гледна точка на обема на осъществяваната социална функция от съвременните държави. Това са: либерален модел, корпоративен (консервативен) и социалдемократически (скандинавски) модел. В сравнителен план авторът стига до извода, че за либералния модел е характерен ограничен обем социални политики, осъществявани от държавата – социалната защита е осигурена като съвкупност от определен обем признати социални права и свободи; системата за социална сигурност е изградена на основата на индивидуалистичния подход, при който солидарността е изместена от индивидуалността; предоставянето на публични услуги също е подчинено на принципа на свободата на избора на индивида.

Характерно за консервативния модел на социалната държава е високата степен на защита на трудовите права. В отличие от либералния модел, при консервативния модел държавата осигурява материална поддръжка на гражданите си посредством стройно изградена държавна осигурителна система. Консервативният модел на социална държава е реализиран чрез съчетаването на индивидуалистичния и колективистичния подходи.

Скандинавският модел на социалната държава е противоположен на либералния модел. Основните приоритети са свързани с благополучието на обществото, което се изразява главно в увеличаване на неговите доходи и постигане на пълна трудова заетост. Скандинавският модел е обусловен изцяло от принципа за солидарност между доставчици и потребители. Всеки индивид е защитен от социалните политики. Политиката по защита на трудовите права е абсолютна и изцяло в интерес на работниците. В скандинавския модел съпричастността е заместена от солидарността – общността осигурява необходимите ресурси за социалните политики, осъществявани от държавата.

III. Заключение:

Предвид посочените научни приноси и цялостният характер на дисертационния труд, изразявам моята положителна оценка за научните резултати, постигнати от докторанта Методи Александров Шамов и на това

основание предлагам да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор по право“.

05.11.2013 г.

гр. София

проф. д-р Тенчо Колев